

POETUL ȚĂRAN — GHIȚĂ BACIU

CONSTANTIN STANCA

Cultura satelor noastre, în ultimii cincizeci de ani înregistrează fenomenul depășirii de către țărani a condiției de creatori de folclor și trecerea lor spre zona poeziei culte, aspect ce se întâlnește și în bazinul Întorsura Buzăului. Această trecere a fost posibilă mai ales datorită pătrunderii culturii la sate, acțiune începută de pașoptiști și desăvârșită în anii de după eliberarea patriei.

Se cunosc pe meleagurile Întorsura Buzăului un număr de poeți-țărani care nu se mulțumesc să creeze doar pentru circulația orală, ci își publică poeziile fie în volume, fie în ziare. Amintind activitatea a doi dintre aceștia — Cristofon Purecel și Viorel Tudoran — ne vom opri asupra creației poetice a celui mai talentat poet-țăran al acestor meleaguri — GHIȚĂ BACIU.

Primul dintre buzoieni, care deschide seria poezilor-țărani, este Cristofon Purecel, locuitor în comuna Barcani. Cristofon Purecel a început să scrie în timpul armatei și a primului război mondial, departe de casă, având ca tematică soarta soldatului pe câmpul de luptă, eroismul ostașilor în luptă, dragostea și dorul de ținuturile natale și de cei dragi. Creația sa este cunoscută în parte de locuitorii satului, respectiv din volumele apărute în perioada primului război mondial. Înființarea cenaclului literar în Întorsura Buzăului, trezește interesul, îl atrage din nou spre poezie, fapt pentru care presa județeană l-a publicat în coloanele sale.

Deși se găsește la vârsta de 83 de ani, el continuă să lucreze și să scrie, închinând multe din poeziile sale patriei, partidului și ținuturilor natale.

Ion Ciurcu din Brașov tipărește rapsodului popular, Cristofon Purecel trei cărți : „Dorul soldatului“ (1915), „Patima războiului“ (1916) și „Fata și feciorul“ (1916), de dimensiuni mici (32 pagini) cuprinzând — primele două — poezii din război, ultima — poezii de dragoste.

Poeziile primei perioade a creației lui Cristofon Purecel poartă puternic amprenta poeziei populare : ritmica, rima sînt populare, toate poeziile încep sau au în interior, ca majoritatea cîntecelor populare, expresia „Frunză verde“, „Frunzuliță stejerel“, „Frunză verde de secară“, „Frunză verde trei căline“, „Frunză verde de răsură“, Frunzuliță de pe Olt“, „Frunză verde matostat“, „Frunză verde ș-o alună“, „Frunzluiță măruț creț“, „Frunzuliță de trifoi“, „Frunzuliță foi de nalbă“, etc. (De altfel poetul nu mai are noțiunea inițială de „frunză verde“, ci o folosește asociind-o chiar cu obiecte militare : „Frunză verde trei granate / Cine-o citi astăzi / Să știe din a mea parte / Că n-am scris-o bucurat / Ci-am scris-o de supărat“)

Poeziile lui Cristofon Purecel cuprind întâmplările prin care a trecut poetul, din ele se desprinde dragostea sa de viață și ura împotriva războiului :

„Frunzuliță stejerel
A treia oară-n resbel
Cum voi mai scăpa de el?...“
(A treia oară în resbel)

sau

„Frunză verde trei căline
Vai, Doamne de-un an de zile
Mult rău m-a mîncat pe mine.
De un an în bătălie,
Și tot în țară pustie...“
(Jalea soldatului pe cîmpul de luptă)

Dorul de casă, de cei dragi este puternic:

„Cînd gîndesc la maica mea
Mi se rupe inima ;
Cînd gîndesc la frățiori
De dorul lor stau să mor !
Cînd gîndesc la sorioare
Și părul din cap mă doare !...“
(Jalea soldatului pe cîmpul de luptă)

În poezia sa se întîlnește și tema înstrăinării de casă și de locurile natale.

Și așa-s de-nstreinat
Nu știi de unde-am picat ;
Să-mi dea drumul să mă duc
N-aș ști încătrău să apuc...“
(Jalea soldatului pe câmpul de luptă)

Limbajul poeziei sale este autentic popular, Cristofon Purecel folosește regionalismele și cuvintele populare, ca în folclor (resbel, încătrău, pușcat, granat, gheorghită, șopcută, schilăviți, gazdă — sens de stăpîn, necăjiți, tri, etc). Uneori versuri populare sau din poeziile de factură populară ce circulau la sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru, sînt asimilate în poezia sa :

„Fie pîinea cît de bună,
Tot e rea-n țară străină !
Fie pîinea cît de rea,
E mai bună-n țara ta !
(Jalea soldatului)

În vocabularul poetului au intrat însă expresii militare, fenomen explicabil prin contactul său cu armata și războiul : campanie, șarjă, patrulă, mobilizat, glonț, sabie, etc.

După întoarcerea din război activitatea poetică a lui Cristofon Purecel rămîne la elaborarea în intervale de timp depărtate a unor poezii cu o tematică generoasă (dragostea pentru satul natal, respectul pentru oamenii în vîrstă, îndemnul pentru fapte bune). Cităm cîteva versuri din aceste poezii :

„Bătrîn Buzău, drag Buzău
Vatra leagănelui meu
Locul tău frumos și drag,
De-acolo și eu mă trag.

Drag Buzău, apă plăcută,
Cite te gustă, nu te uită
Cînd sînt prin locuri streine
Sînt cu gîndul tot la tine...“
(Monografia Buzaelor)

„Omul cel cuminte e supus și plecat,
Prostul întotdeauna este îngîmfat.“
(Cuvinte înțelepte)

„Ți-ai pus, omule, întrebarea
Ce ai făcut pe-această lume?
Viața este trecătoare
Și pleci din ea azi sau mâine.
Averea nu te-nsoțește
Mărirea rămîne,
Și ce-ți rămîne-n urmă?
Doar faptele bune“.
(Întrebare)

Altădată poetul închină o poezie unui erou al clasei muncitoare pe care-l numește :

„Fiu al clasei muncitoare
Călit, oțelit în lupte
Nici Jilava, nici Doftana
N-au putut să te-nspăimînte“.

Remarcînd umanismul și autenticitatea poeziei sale, considerăm că Cristofon Purecel reprezintă prima etapă a trecerii de la poezia populară la poezia cultă și face parte din prima generație a poezilor — țărani din Intorsura Buzăului.

„Povestea copilăriei mele și doine din război“ de Viorel G. Tudoran a apărut în anul 1942 în Brașov în tipografia Gologan, cu un cuvînt introductiv al editorului și cu o prefață a autorului, în care acesta exprima motivele ce l-au determinat să scrie. Materialul de bază al volumului îl constituie „Povestea copilăriei mele“, amplă autobiografie versificată în nouă părți, cuprinzînd 375 de strofe. Alături de această lucrare volumul mai conține cîteva poezii despre armată, de război și de dragoste.

Adresîndu-se cititorului, Viorel Tudoran în prefața volumului se recomandă : „Acel ce scrie rîndurile de mai jos e un băiat de la țară și crescut într-un colțuleț al Ardealului, pe plaiurile buzăiene, comuna Floroaia Mare. Sînt fiu de țaran, născut la 16 ianuarie 1916, avînd ca studii 7 clase primare . . .“

„Satul nostru scump și drag
Se cheamă : Floroaia Mare
Și cel care nu-l cunoaște
Îl privește cu mirare.

Este-nconjurat de dealuri
Și pe dealuri pomii în floare

Căsuțele-nprăstiate,
Să-l lași, inima te doare.

În mijloc o luncă verde
Străbătută de-un pîriu
După cum îi spun bătrînii :
Părăiașul din Budău,“ . . .

Sîntem introduși în universul familiei sale, în viața sa de școlar, îi urmărim primii fiori de dragoste.

Publicarea lui Viorel Tudoran conturează fenomenul pe care îl studiem, anume preocuparea unor țărani din bazinul Intorsura Buzăului pentru scris, pentru poezie, faptul că nu se mulțumesc doar cu crearea pentru circuitul folcloric, ci își tipăresc versurile în volume. Cel mai talentat dintre creatorii din această parte a țării este însă Ghiță Baci, deși nu a publicat nimic pînă în anul 1968 — în ziarul „Cuvîntul Nou“.

Este interesantă poezia lui Ghiță Baci, în primul rînd pentru tematica ei variată, pentru filozofia și bunul simț popular ce se desprind din poeziile lui și, în al doilea rînd, pentru că Ghiță Baci în multe din poeziile sale este un virtuos al versului; gîndurile sale îmbracă o expresie originală. Nu este însă mai puțin adevărat că în creația sa se întîlnește influența literaturii populare și cea a lecturii lui Alecsandri, Eminescu, Coșbuc, Goga, Arghezi. Cu toate aceste influențe poezia lui Ghiță Baci este originală prin conținutul de idei și realizarea artistică.

Absolvent a șase clase elementare Ghiță Baci, în vîrstă de 59 ani, a început să scrie din armată din dorul după casă, părinți, iubite, pămînt sau plug. Multe din primele sale poezii scrise sub formă de scrisori au fost trimise pe cărți poștale sau în plicuri părinților, prietenilor și iubitelor, ceea ce dovedește că tînărul soldat nu scria pentru a păstra în caiete, ci includea poezia în modul de exprimare și de apropiere de cei dragi.

Poeziile alcătuiesc o biografie lirică : Ghiță Baci cîntă copilăria și regretul de a se fi despărțit de ea, scrie poezii de natură și dragoste, altele vorbesc despre înstrăinare (căci poetul se simte străin în orice alt loc în afară de satul său), iar evenimentele sociale (viața grea a poporului în anii regimului burghezo-moșieresc, războiul cu implicațiile lui) au smuls lirei sale versuri de revoltă, de multe ori pamfletare. În fine, ca orice poet și-a pus problemele esențiale ale existenței umane: viața, moartea, idealurile; de multe ori în legătură cu menirea poetului în lume se exprimă în teste-poetice.

În activitatea poetică există o perioadă de întrerupere (1942—1965), pe care poetul o explică prin despărțirea de vîrsta juvenilă, întemeierea unei familii în care au venit curînd cinci copii, dar și prin faptul că în acest timp nu a fost încurajat să scrie. În 1965, înființîndu-se la Intorsura Buzăului un cenaclu literar în activitatea căruia a fost atras și Ghiță Baci, vocația sa poetică s-a trezit scriind multe poezii pătrunse de noile transformări ale societății românești și ale locurilor natale.

Preocupările pentru literatură în familia Baci sînt destul de vechi : încă de la sfîrșitul secolului trecut tatăl poetului, Baci Gheorghe, născut în 1883 în Floroia Mică, mort la vîrsta de 33 ani, în primul război mondial, a rămas în amintirea consătenilor și a familiei prin darul povestirii, al cîntecului popular, ca un om ce a fost pasionat pentru culegerea folclorului local. Fiind știutor de carte, nota cu multă migală ceea ce auzea în sat, la horă sau în șezători. Din ce s-a putut descoperi ca aparținînd lui George N. Baci, cum își scria el numele, merită atenția o filă dintr-un bloc notes, datată din 28 martie 1908, intitulată „Popoarele“, care cuprinde o doină populară și două strofe dintr-o poezie orginială cu caracter religios :

Popoarele

„Frunză verde lin pelin
Ce-mi ești, cucule, hain
De-mi cînti vara jumătate
Și-apoi zbori într-altă parte.
Cuculeț, pasăre sură,
Mușca-ți-ai limba din gură,
Cîntecul că nu-l mai zici
Nici să mai colinzi pe aici.
Vara vii, vara te duci
Cînd sînt dragostele dulci.
Cîntă-mi mie încă-odată
Că mi-e mintea tulburată
Cîntă-mi doina mea cu foc
Să am parte de noroc,
Cîntă-mi fata mea cu drag,
Că ți-oi da frunză de fag“.

Poporale

Frunza verde lăsa pelin
Cămăști curule porci
Dăm cântec roșu jurno la te
Șopoi aburi în toată parte
Căculet pasăre în ro
Măscă în limba stin gură
Căntecul să nu mai țică
Nici să mai colin ai punci
Tara vi vara te duci
Când sunt dragea te lălu
Căntăm mie în codiță
Cămăști mințea lălu
Căntăm în deșpa mea cu foc
Să am parte de noroc
Căntăm fetea mea cu drag
Căntăm du furașu de fog

25. *Septuaginta* fulmine
cento...
...
26. *Septuaginta* fulmine
...
...
Tot...
Tunc
1908 11/25
George A. ...

s a u

„Bădişorul meu cel drag
Ia-nvaţă-mă ce să fac ?
— Eu te-nvăţ, mîndruţo, bine
Ia-ţi hainele, hai cu mine
Hai cu min' să trecem Oltul
Să schimbăm vorba şi portul,
Hai cu min' să trecem munţii
Să nu ne ştie părinţii.
— Bucuros badeo-aş veni,
Dar tu eşti, badeo, catenă
Şi te-o opri la vreo vamă
— Nu te teme, mîndra mea,
Că de-oi vedea şi-oi vedea
Sub cepeneag te-oi băga
Şi-oi jura că eşti a mea“

(Nr. III)

(ortografia ne aparţine)

Mama poetului Ghiţă Baci, integrîndu-se în tradiţia familiei, este cunoscută şi în prezent ca o solistă a cîntecelor populare. Poetul va fi ascultat cu siguranţă în copilărie sau în tinereţe cîntecele şi poveştile mamei care-i vor fi trezit dragostea pentru folclorul românesc.

Fratele tatălui, Baci Alexandru, în vîrstă de 77 ani, agricultor, a avut şi el preocupări poetice. În familia lui Ghiţă Baci se păstrează cîteva caiete ale unchiului Alexandru cuprinzînd versuri scrise înainte şi în timpul primului război mondial. Poeziile lui Alexandru Baci sînt sub certă influenţă populară vorbesc despre dragoste, eterna temă a poeziei populare şi culte :

„Frunză verde ruptă-n şapte
Mîndruţa mea de departe
Îţi trimit acum o carte
Cu mult dor şi sănătate.

Frunzuliţă lemn tăiat
Să-mi spui mîndră-adevărat
De cînd de-acas' am plecat
Ce gînduri te-au tulburat ?
La mine te-ai mai gîndit
Sau de tot m-ai părăsit ?

Frunză verde de căline
Nu-mi pare-așa rău de mine
Că tu mă vei părăsi,
De-mi pare mai rău de tine
Că vreun urît vei găsi.

Frunză verde infrunzește
Iubește, mîndră, iubește,
Iubește pe cine-oi vrea,
Petrece-ți pe voia ta“.

(Amor)

s a u

„De-aș fi o floricică
Să mă iei tu, mîndruliță
Busuioc lingă pîrău
Să mă porți la pieptul tău“.

(O dorință)

Tot în caietele sale se află povestea flăcăului plecat la armată, căruia fata dragă i-a jurat credință, dar l-a uitat. Întors din armată chiar în ziua căsătoriei fetei cu altul, tînărul o ucide și-și sfîrșește zilele pe mormîntul ei.

În caiete se găsesc și cîntece patriotice, transcrise de pe cîmpul de luptă, marșuri, amintind Oituzul, Mărășeștii, Unirea Transilvaniei cu România. Caietele au circulat prin sat pe la prieteni sau fete care-și scriu numele și impresiile, în ele. De exemplu Bularca Anicuța scrie o amintire :

„Anicuța mi-e numele
Bularca mi-e prenumele
Pe margine mi-e locuința
Și la tine mi-e credința“.

Cele mai multe însemnări din caietele lui Alexandru aparțin lui Ghiță Baciuc care scrie alături de poeziile unchiului amintiri, cum era la modă pe atunci la tinerii săteni, sau primele încercări poetice, datîndu-le 1934—1935. Spre exemplu, Ghiță Baciuc scrie pe una din file :

„Ce este amorul pe pămînt
Decît o grea durere ?
Că mii de lacrimi nu-i ajung
Și tot mai multe vere.

Ceea ce dovedește o frecventare asiduă a poeziei eminesciene și chiar o preluare a acesteia, de vreme ce ultimele versuri sînt identice cu poezia eminesciană. Multe însemnări sînt fără valoare însă, simple amintiri, dar unele anunță pe viitorul poet și optimismul popular al acestuia :

„Nu dispera cînd ești în vreun necaz
Și nici nu-ți plînge-al tău destin
Căci după nor e ziua mai frumoasă
Și după ploaie-i cerul mai senin“.

Aceasta este familia în care se naște în anul 1913 Ghiță Baci. Cînd copilul avea trei ani tatăl a murit în primul război mondial, și Ghiță rămîne singurul copil al unei femei care se va recăsători peste opt ani. Din cea de-a doua căsătorie a mamei, poetul va mai avea trei frați, dar el, fiind cel mai mare, va munci încă de mic pe pămîntul părintesc, luînd contact la fragedă copilărie cu munca, cu greutățile vieții. Ghiță Baci a învățat primele două clase cu dascălul Zaharia într-o casă particulară, în satul natal. Clasele a III-a, a IV-a și a V-a le urmează la Întorsura Buzăului, la Școala primară. Nu a putut termina șapte clase din motive lesne de înțeles: „îtrerup școala din greutățile familiei și nu din vina mea“.

Îtrerupînd școala, el va continua munca în agricultură, la plug, în pădure, la cărașie. În acest timp Ghiță Baci citește cu pasiune pe marii poeți ai neamului : Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Goga, proza lui Creangă Sadoveanu. Este interesant de remarcat faptul că el va copia într-un carnet poezii ale poezilor amintiți. Primele manifestări poetice se produc, așa cum mărturisește poetul, în armată, la Brașov, din dorul după casă, după atmosfera de la țară, după ființele dragi. Dintr-una din primele poezii se desprinde dorul poetului după fericirea de la țară :

„Un car, doi boi, un clopot mare
La gîtul bouului de cea
Mi-au fost în viața de la țară
Întreaga fericire-a mea.

De acum poetul va începe să scrie, notîndu-și după fiecare poezie data și împrejurările în care a scris.

Vreme de zece ani poetul nu va dezbrăca decît pentru puțin timp, în 1939, haina militară, făcînd armata, concentrări și războiul (1935—1945). În toată această perioadă scrie un jurnal de concentrare și de front, des-

criind cu lux de amănunte întâmplările prin care trece, natura, atmosfera, localitățile și evenimentele. Impresionează migala și seriozitatea cu care își notează gândurile sergentul Ghiță Baci, dotat cu un talent descriptiv autentic. Capitolele jurnalului amintesc etapele drumului și ale concentrării, locurile prin care s-a deplasat poetul : 15 august 1939 (data plecării de acasă în concentrare). În drum spre nordul țării ; La Someș — Odorhei ; Prin Bucovina la Moldova, Văculești. Orașul Dorohoi ; Pe Moldova în jos, Miroslăvești — Piatra Neamț și retur ; Piatra Neamț, Helerteni, Sipotele, Sbiereții etc. Din 28 iunie 1940 jurnalul va fi zilnic purtând semnificativul titlu de „Notițe din zile grele“, iar din ianuarie 1941, combină cele două modalități de notare, fie pe zile, fie intitulându-și capitolele cu numele localităților pe unde trecea sau staționa.

Din lectura jurnalului se observă viața zilnică a armatei, impresii despre locurile și frumusețile patriei, evenimente personale și ale camarazilor de luptă, referiri la situația politică sau militară a țării, atmosfera încărcată înainte de război și în timpul războiului.

Jurnalul are calități artistice, așa cum vom demonstra prin câteva fragmente : „Era cald. Carul scârțâia alene sub povara apăsătoare a nisipului care îl căram pentru construcția caselor mele. Boini încălziți mergeau rumegînd, iar eu așezat pe căruță citeam un roman istoric. Pe scările din fața cîrciumii lui Dincă Bobeș mai mulți tineri și bătrîni citeau un comunicat scris cu litere mari pe prima pagină a unui ziar. Un șuierat lung scos printre dinți opri boii, iar eu mă alăturai grupului care citea“.

„... Apoi am plecat la Văculești de unde venisem. Am făcut un marș pînă la ora 5 seara fără să mai mîncăm de prînz. A fost un marș foarte oboșitor în care au căzut mulți soldați de oboseală, iar unul, dus la infirmierie, seara, a murit. Așa am cunsocut Dorohoiul“.

„Soarele se ridicase puțin de la orizont. Cîțiva nori plumburii de toamnă își desemnau formele lor pe cerul albastru. Vîntul de răsărit smulgea din pomi ultimele frunze uscate... Satele toate, atîta știu că așezămintele gospodărești se asemănau foarte bine unele cu altele. Nu voi trece cu vederea însă localitatea Războieni unde Ștefan, unde Ștefan Vodă, cu o mîină de moldoveni viteji a înfrînt și a sfărîmat oștile turcești care voiau să facă din Moldova pașalic turcesc. Sus, în dreapta drumului, unde valea se închide, dăinuiește de veacuri mînăstirea zidită de Ștefan cel Mare în urma luptei de mai sus.

Privind pe Valea Albă în sus, parcă vedeam vitejii lui Ștefan înarmați cu suliți, cu arcuri cu săgeți, cu ghioage și topoare, cum se repezeau după puhoaiile turcești tăind și lovind capetele înfășurate cu turban sau strînse

în fesuri cu semilună. Cîtă deosebire între războaiele de atunci și cele de azi ! Dar să lăsăm Războienii și războaiele și să mergem înainte pe drumul care am pornit“.

Din concentrare sau din război scrie cu regularitate la părinți sau la fetele iubite, (scrisorile din urmă le adresează totdeauna după bunul și bătrînescul obicei părinților fetelor). Am reușit să adunăm zece cărți poștale din această perioadă adresate părinților, fetelor dragi sau prietenilor. Pe multe din ele sînt scrise versuri sau poezii ce vor fi analizate mai tîrziu. Din aceste cărți poștale răzbate dorul soldatului pentru locurile unde s-a născut și a crescut și sentimentul de înstrăinare prezent în majoritatea poeziilor scrise acum.

Întors într-o permisie, în 1941, se căsătorește.

Tot într-o permisie scrie o piesă de teatru cu temă de război, jucată pe scena din localitate, în care Ghiță Baciuc a interpretat rolul principal. După mărturisirile proprii și din lectura fragmentului rămas din piesă (căci textul integral s-a pierdut), reiese că piesa este însufelțită de un puternic patriotism. Spectatorii, plîngeau în sală, mai ales femeile care aveau părinți, soți sau frați pe front“ cînd sergentul Mitică Vioreanu moare îndeplinindu-și cu cinste misiunea. Iată, de altfel, finalul piesei :

Mitică : (cu voce întreruptă). După recunoaștere ne-am întîlnit cu o patrulă dușmană. Erau patru : pe doi i-am doborît. Sandu a căzut lovit de-un glonț, iar eu, străpuns de-o baionetă pe la spate pe cînd mă luptam... (ducînd mîna la piept). Ah ! Simt o durere grozavă în piept... Mă înăbuș... dați-mi apă. (Caporalul Neacșu îi dă să bea). Dragă tată... mamă... sărmana mea soție... scumpul meu copilăș, vă părăsesc pentru vecie... Dumnezeu să vă ajute !... Domnule căpitan și iubiți camarazi, rămîneți cu bine... mor liniștit că mi-am putut îndeplini datoria pînă la capăt (făcînd o ultimă efort). Trăiască patria !!! (își dă sufletul).

Căpitanul Dimi : (se descoperă și toți îl imită). Soldați, prin moartea sergentului Mitică a dispărut dintre noi unul din cei mai buni camarazi și mai bravi ostași, iar țara pierde un prea devotat fiu al ei. Plecînd, el lasă un gol adînc în inima noastră și o veșnică și pioasă amintire. Mă doare inima că împrejurările de față nu-mi permit de a-l înmormînta cu toată cinstea pe care o merită... Cînd timpul ne va permite vom veni cu toții să ne rugăm pe mormîntul său și să-i aducem prinosul nostru de recunoștință...“

Piesa se încheie cu îmbărbătarea ostașilor pentru luptă :

„Prima rachetă aruncată din tranșee naște-va semnalul de atac care ne va arăta calea gloriei sau o moarte eroică“.

După terminarea războiului Ghiță Baci, întors la Floroaia Mică, reia munca de gospodar, lucrează pentru realizarea dorinței de a termina construcția casei începută înainte de război.

Preocupat de familie nu mai are timp de scris, păstrînd însă interesul pentru lectură și dorința de a scrie. Ia din ce în ce mai mult contact cu literatura universală și românească, citind pe Mihail Sadoveanu, Zaharia Stancu, Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, Lev Tolstoi etc.

Om cu aspirație pentru cultură, prețuitor al școlii, ține ca toți copiii să învețe carte, din dorința de a realiza și ceea ce nu putuse face el. Cele două fete și cei trei băieți sînt absolvenți de liceu și au urmat școli tehnice sau facultate. Lui Ghiță Baci îi place să spună adesea : „cei cinci copii ai mei au peste șaiszeci de ani de școală“.

Ghiță Baci este și un complex activist pe tărîm cultural, fiind recunoscut ca un permanent participant la manifestările culturale din localitate. Astfel, el apare pe scenă, citindu-și propriile poezii sau recitînd din Arghezi (căci poetului îi plac mult versurile argheziene), activează în echipa de dansuri împreună cu soția sa, participă la deplasările echipei în localitățile vecine. Cu ocazia Anului Nou — 1968 a adresat un plugușor concetățenilor săi la stația de amplificare, plugușor foarte apreciat de localnici pentru nota de vigoare și umor.

Este un cititor pasionat al bibliotecii din localitate, și e de ajuns să privești fișa sa ca să-ți dai seama de varietatea cărților citite : de la romane istorice la romane contemporane, de la cărți de analiză psihologică la cele de aventuri, de la versuri moderne, căci Ghiță Baci e receptiv la poezia modernă, atunci cînd e bună. Pe caietul său am descoperit o însemnare succintă dar cuprinzătoare ce vine în argumentarea celor de mai sus : „Fluxul memoriei“ de Baconski, foarte bună și lungă. Moment poetic 24.IV.1967, orele 22“.

Acesta este Ghiță Baci, poetul buzoian, legat cu toată ființa de locurile natale, țaran cu aspirație și respect față de cultură, dornic să învețe, (căci exclamă cu regret într-una din poeziile sale : „De ce nu m-a dat mama la carte la liceu ?

Studiînd creația poetului, o primă impresie ne-o face evoluția temelor poeziilor, pornind de la regretul despărțirii de copilărie, la poezii de natură, de dragoste, de înstrăinare, patriotice, pînă la poeziile filozofice și cele ancorate în realitatea zilelor noastre.

Despărțirea de copilărie trezește în inima adolescentului poet, regretul pentru „anii fragezi din copilărie“, gîndul că aceștia nu se vor mai întoarce niciodată, așa cum apare în „Trecut-au anii“. Această poezie, ca și alte două cu aceeași idee „A murit ceva în mine“ și „S-au dus . . .“ stau sub

influența eminesciană în privința ideilor poetice și a realizării artistice. (Spre exemplificare, poezia „Trecut-au anii“ poartă același titlu ca și cunoscuta poezie eminesciană, ritmul ei este identic cu al poeziei marelui poet, iar începutul asemănător :

„Trecut-au anii fragezi din copilărie
S-au dus și niciodată n-au să vină iară,
Azi moarte-s pentru mine și cînt și veselie
Ce mă-nsoțeau atuncea pe-a codrului hotară“.

Din analiza poeziei „Trecut-au anii...“ se observă că la baza ei este o filozofie populară, un optimism popular, alături de care apare și resemnarea în fața destinului, a sorții, specifică poporului nostru :

„Dar eu merg înainte și nu îmi plîng destinul
Dacă așa e scrisă să fie viața mea“.

Poezia are două filoane : cel popular — optimist și cel cult — melancolic.

Celelalte două poezii sînt în linia poeziei „Trecut-au anii“, stînd sub aceeași influență eminesciană, pătrunse de aceeași tristețe juvenilă, îmbrăcate în imagini surprinzător de frumoase uneori, ca :

„A murit copilul mîndru,
Zeul dragostei dintîie“, amintind și aici pe Eminescu.

Aceste poezii anunță un poet dotat cu imaginația, capabil să ne impresioneze și să construiască imagini artistice frumoase, așa cum o va dovedi creația sa ulterioară.

Născut și crescut în mijlocul naturii, pe frumoasele plaiuri ale Întorsurii Buzăului, Ghiță Baciuc este sensibil la frumusețile naturii, entuziasmîndu-se de măreția Ciucașului, de moartea și renașterea naturii, toamna, vara sau primăvara, de păsările călătoare, motive frecvente în poezia de natură a poezilor noștri. Poeziile de natură îmbracă forma unor pasteluri umanizate, prin prezența directă sau numai sugerată a ființei umane, așa cum se întîmplă în „În prag de iarnă“ unde, în mijlocul naturii înghețate, apare un porumbel sălbatic trist, „venit din lumea toată“, cu care poetul se compară.

„Singurel, bătut de vânturi,
Fără cuib, fără pereche,
Poate-ai trăit ca și mine,
O poveste tristă, veche“.

Poetul are ca și Alecsandri o suită de poezii închinată antotimpurilor, în care influența populară se face simțită. În poezia „Primăvara“, spre exemplu, sînt introduse mierla și cucul, ca simboluri folclorice: mierla aduce norocul, iar cucul — fiind nesociabil, întruchipează singurătatea și nenorocul.

„Pe o ramură mlădie
Mierla, în ceremonie
Cîntă cu atîta foc,
Eu, trecînd-o în revistă,
O admir ca pe-o artistă
Și-i zic : „Cîntă-mi de noroc“.

Pe-altă ramură uscată
Cucul, pană-mpestrîțată
Cîntă iar cum mi-a cîntat.
Cuce, vina ta te bată
Iar pe ramură uscată ?
Nu-s destul de supărat ?“

Poeziile anotimpurilor depășesc prin realizarea artistică pe cele din prima perioadă întrucît modalitățile de exprimare cresc simțitor : noaptea vine călărind pe vînt, luna are aripi de nor, trece ca o lebădă pe lacuri (influență eminesciană) :

„Cu veșmîntul mohorît
Încărcat cu mii de stele
Noaptea, călărind pe vînt,
S-a lăsat peste vîlcele.
Luna, cu aripi de nor
Face cursa ei de veacuri
Trece, trece-ncetișor
Ca o lebădă pe lacuri“.

În perioada a doua a creației sale inspirate din natură (după 1965) intervine nota ironică, se simte îndemînarea în versificație, rezultat al unei

experiențe poetice îndelungi, ca în „Iarna la Întorsura“ în care poetul dă dovadă de ingeniozitate în găsirea rimelor. Alcătuită din șase strofe, fiecare strofă începe cu versul „La noi la Întorsura“, iar numele localității se rimează cu temperatura, trăsura, șura, tura, arsura. Poezia conține constatări practice, țărănești :

„La noi la Întorsura
E iarnă grea și lungă
De nu ai fin în șură

Să ai parale-n pungă“, redate într-un mod ironic. Alături de cuvintele obișnuite apar neologisme ca temperatura, trambuline, tura care ne amintesc de maniera artistică topîrceniană. Întârzierea venirii primăverii la Întorsura Buzăului, îl inspiră pe poet care scrie „Zilele babei“. Poezia, scrisă într-un ritm viori, popular, căutînd o explicație legendară a întîrzierii primăverii, debutează într-un stil ironic la adresa meteorologilor noștri :

„De un șir de zile-ncoace
Vremea nu știm ce mai face,
Nu mai știe nici Topor,
Nici cei de la Meteor,
Ce „probabil“ o să fie,
Nici ei nu mai pot să știe“.

Apar elementele unei culturi populare din mitologia autohtonă : Baba Dochia nu îndrăznește să iasă din casă, cu toate că are nouă cojoace, n-a scos oile la munte, „că Ciucașu-i ca un ou / Pare-ar fi la Anul Nou“, apare și Moș Crivăț cu o babă supărată care țîn iarna pe loc. Poezia este ușoară, pentru copii, în stilul acestui gen de poezii scrise de Arghezi. Unele versuri sînt sensibile, gingașe, amintind pe bunicul care scrie pentru nepoții săi :

„Babele s-au supărat,
N-au găsit ca altădat
Nici urzici, nici ghiocci
Nici pe sălcii pisice
Să ducă la nepoței“.

Natura este permanent prezentă în creația poetică, locurile minunate ce le-a cunoscut și în mijlocul cărora a trăit au lăsat o puternică amprentă

asupra creației sale. Vom arăta la vremea potrivită cum în poeziile de dragoste, de înstrăinare și mai ales filozofice natura ocupă un loc important.

Creația de dragoste cuprinde multe poezii : a închinat poezii fetelor din sat, mai ales cînd a fost militar sau pe front. Aceste poezii erau trimise fetelor pe cărți poștale sau în plicuri și erau apreciate ca atare de adreseante și chiar de toți locuitorii satului, care luau astfel contact cu creația sa.

Prima etapă a poeziilor sale de dragoste o formează cele scrise între 1938 — iarna și 1939 — toamna, cînd pleacă militar. Desprindem din poeziile acestei perioade chipul unui tînr îndrăgostit de mai multe fete, vesel, optimist. Iubita este comparată cu o stea și poetul explică în mod ironic pentru ce s-a îndrăgostit : auzind de la bătrîni că fiecare om are în cer o stea, el se gîndește :

„Poate c-au avut bătrîni
Cîte-o stea, că ceru-i mare
Iar azi nu se mai ajunge
Ca să aibă fiecare.

Și cum eu nu prea sînt sigur
Că am stea în înălțime
Mi-am ales aicea una,
Ca să fie tot cu mine“.

Din poeziile acestei perioade desprindem un portret de fată „cu ochi de viorea“, „cu zîmbet dulce și sfios“, cum este acel portret sintetizat din poezia „Că te-am iubit“ :

„Că te-am iubit, de vină este
Un păr bălai ca de mătase
Și două flori ca din poveste
Crescute-n fața ta frumoasă“.

Poezia „De ce nu vii cu mine...“ este o chemare adresată iubitei, poetul considerînd că dragostea îl face să uite necazurile vieții. Finalul ei este optimist, poetul fiind convins că iubita va răspunde chemării lui, iar el va uita „durere și suspine / Și viața asta grea“.

Atunci cînd poetul pleacă în armată, poezia de dragoste conține note de regret față de iubitele lăsate acasă, reduse la „trei perechi de ochi albaștri“, ce i-au fost „ai vieții aștri“. Poezia „Trei perechi de ochi albaș-

tri“, este scrisă sub influența poeziei populare, avînd metrica și mijloacele de stil (repetiția, rima), caracteristice acestei poezii :

„Ochi albaștri, soartă rea,
Stăpînesc inima mea,
Ochi albaștri am iubit
Soarta nu m-a-ngăduit“.

A doua etapă a poeziei sale de dragoste însumează poezii scrise în anii de armată și de război în care el își rememorează iubirile de acasă. Imaginea Bistriței îi aduce aminte de Buzău, de locurile natale și de aici de iubite de peste Buzău, atît de departe de el (Pe Bistrița) :

„În zadar mi-alerg privirea
Peste Bistrița la munte
E departe fericirea
Și nu pot să-mi văd iubirea
Cea de dincolo de punte“.

Altă poezie („Îți scriu“) este o scrisoare adresată iubitei, în care descrie chinurile depărtării de iubita de acasă, reamintindu-și momentele fericite de altădată. Poezia stă sub influența populară și cazonă, sfîrșind în genul amintirilor trimise de militari în scrisorile lor.

„Îți scriu, draguță, și-ți urez
Ani mulți cu voie bună
În care-aș vrea ca să te văz
Cu mine împreună.

La vedere-ți zic acum,
Primește și-o guriță.
Închei, că plec din nou la drum,
Sergentul Baci Ghiță“.

Cu poezia „Îți trimit un mărtișor“ apare în creația sa de dragoste motivul înstrăinării prezent de acum în majoritatea poeziilor scrise departe de casă. Simbolul primăverii — mărtișorul — e folosit de poet ca un prilej de a face o declarație de dragoste iubitei comparată cu stele, flori. Aceste versuri au fost trimise unei fete, Marioara, ca scrisoare cu prilejul mărtișorului, însoțită de următoarele explicații ale poetului : „Acesta este un

semn care se poartă pe aici în luna martie, un semn că sosește primăvara, un semn de bucurie și de dragoste care-l trimite băieții la fete și fetele la băieți. Am vrut ca să-ți fac cunoscute obiceiurile de aici. Deci am imitat pe moldoveni și moldovence. Cu drag, Ghiță“.

„De-aș fi o pasăre“ și „Anexă la scrisoare“ sînt poezii de influență folclorică, prima — transformarea iubitului sau a iubitei într-o pasăre —, a doua — transmiterea gândurilor către ființa dragă de către o pasăre — și prin folosirea monorimei. Cităm din „Anexă la scrisoare“ pentru ilustra-rea ideii de mai sus :

„Am rugat o păsărea
Care spre Apus trecea
Să ia astă cărticea
Să o ducă-n calea ta,
Să o lase s-o albești
Ca s-o iai și să citești
Tot ce scrie și gîndește
Tînărul ce te iubește“.

Uneori Ghiță Baciuză rezolvă prin poezii conflictele ivite cu iubite. Poezia „O poștală militară“ este trimisă iubitei spre împăcare în urma unei discuții. Poetul își cere iertare și dorește ca ea să se gîndească la el :

„Uită tot și-ncepe-a scrie,
Scrie-mi orice tu voiești,
Poți chiar să mă dojenești
Numai să îmi scrii ceva
Și închei : „Nu mă uita !“

Deși poeziile sale de dragoste stau sub influența lui Coșbuc și Eminescu și sub înrîurirea poeziei populare, ele exprimă sentimente autentice ale poetului, sînt scrise cu destinație precisă.

Semnalam mai înainte motivul înstrăinării în poezia lui Ghiță Baciuză. Poetul este legat de locurile natale, pe care le cîntă cu multă dragoste în numeroase poezii în timpul armatei sau a războiului. El iubește pămîntul, apa Buzăului, codrul, casele, oamenii, pe toți cei circa 20.000 de locuitori ai depresiunii Întorsura Buzăului.

Piese, jurnalul, poeziile și scrisorile sale sînt mărturii ale faptului că poetul se simte bine numai în locurile natale, iar în orice altă parte e străin. Într-o scrisoare datată din 8 februarie 1940 din Piatra Neamț, el

scria: „Cît despre mine aflați că sînt bine, sănătos și o duc aproape bine, numai că nu sînt acasă, printre ai mei“. Chiar la Brașov, la cîțiva zeci de kilometri de Întorsura Buzăului, Ghiță Baciuc se simte un înstrăinat, cum rezultă dintr-o poezie trimisă din Brașov, pe carte poștală, fetei iubite (Marioara Mazere) la 13 aprilie 1939:

„Peste văi și dealuri zboară dorul meu neconținut
Și la tine se coboară, pușorul meu iubit.
Și din aer îți șoptește c-ajungînd la poarta ta,
Depărtatul (s.n.) te iubește și te roagă nu-l uita“.

În fond această dragoste a sa pentru locurile natale ține de mentalitatea poporului nostru, de întreaga filozofie a stabilității neamului, de legătura sa organică cu pămîntul.

Cuprinsă în această categorie de poezii, „Mi-e dor“ este o poezie de influență populară asemănătoare cu doina de înstrăinare. Poetului i-e dor de pămîntul ardelenesc și dorul de locul natal se îmbină cu dragostea pentru persoanele iubite, pentru tot ceea ce înconjoară casa, pentru cele trei mîndruțe comparate, ca în folclor, cu trei porumbițe; de asemenea, începutul este identic cu al doinelor populare (frunzuliță de mohor).

„Frunzuliță de mohor
Mult îmi este, mamă dor
De Țara Ardelenească
Și de casa părintească,
De tine, de toți ai mei,
Care mă doresc și ei,
Și de codrii din Ardeal,
De căsuța după deal
Și de mîndra după mal,
De juncanii din islaz,
De mîndra de lîngă iaz,
Și mi-e dor, mai dor mi-e încă
De mîndruța de pe luncă“.

„Cînd citesc scrisoarea mamei“ este o poezie scrisă în versuri lungi de 15—16 silabe în care se regăsește aceeași nostalgie față de locurile natale; poetul nu uită că e țaran și dorește să se întoarcă la muncile cîmpului. Această poezie este un răspuns la o scrisoare a mamei sale de la sfîrșitul lunii iunie care-i scrie despre greutățile pe care le duce sin-

gură: „că fără tine eu n-am de ce să mai trăiesc, și-apoi cere-te și tu că eu nu le pot singură și trebuie să veniți acasă“. (Carte poștală a mamei către Ghiță Baci). La această chemare poetul își manifestă dorința de a veni și arăta imposibilitatea atîta vreme cît nu e pace. Ultima strofă este optimistă și cuprinde asigurări față de mamă:

„Dacă dă Dumnezeu pace, pîn-la toamnă vin, măicuță,
Să mă-nzor să-ți iau o noră, tinerică și drăguță.
Pînă atunci, măiculiță, fă cum știi tu că e bine.
Cînd îngenunchi la icoană, roagă-te și pentru mine“.

Poezia seamănă cu poeziile de război ale lui Coșbuc ai cărui soldați se gîndesc la muncile agricole și la necazurile părinților, în timp ce ei se află departe, pe front.

Grupul de poezii, „De m-aș mai vedea odată“, „Doina Prutului“ și „Cîntec“ continuă ideea înstrăinării, a dragostei față de ținuturile natale, de ogoare, de uneltele de muncă.

Poeziile au influența populară, în temă și versificație. În „Doina Prutului“ poetul ia ca martor Prutul la suferințele sale de militar, așa cum Toma Alimoș lua ca martor codrul, iar în „Cîntec“ revine aceeași metamorfoză populară a poetului în pasăre. De asemenea, poeziile încep cu „Frunză verde“ așa cum arătam mai sus despre poezia „Mi-e dor“. Dincolo de aceste sentimente ale înstrăinării poetului, aceste poezii conțin un apel fierbinte la pace, poetul visînd la viața calmă, familială și de muncă:

„Frunză verde de mohor
Știți de ce-mi mai este dor?
De doi boi frumoși bălțați
La un car mare-njugați.
Ei să meargă rumegînd
Carul cu fin legănfînd,
Iară eu în vîrful lui
Să cînt doina Oltului,
Doina dulce-ardelenească
Văile să clocotească,
Să răsune-n codru des
Dulce-al cîntecului viers,
Să sosesc pe lună-acasă
În căsuța mea frumoasă

Și să mă culc liniștit
În fîn proaspăt înflorit
Să visez în somnul meu
Tot ce-ndur pe aici eu“.

(„De m-aș mai vedea odată“)

Cea mai fructuoasă perioadă a creației sale a fost în timpul armatei și războiului. Acum a scris poeziile de dragoste și înstrăinare, analizate mai sus, dar a scris, mai ales poezii despre armată și război. Poeziile acestei categorii se află printre poeziile cele mai realizate artistic din creația sa. Poetul începe să-și pună probleme majore ale existenței umane, (viața sau moartea) conțin idei patriotice sau sînt adevărate, testamente. Poetul uită de dragoste și interesele particulare, dînd curs intereselor generale, sentimentelor patriotice caracteristice creației sale ulterioare. Generozitatea omului din popor, tradiția de luptă a poporului, sînt prezente în această etapă a poeziei sale

„Scrisoare de pe zonă“, adresată mamei, descrie starea sufletească a poetului la începutul concentrării sale, presentimente ale războiului. El se vede un continuator al tradițiilor de luptă ale strămoșilor și tatălui, căzut pe front în primul război mondial. Poezia conține puternice sentimente patriotice în îndemnul adresat mamei de a fi mîndră de fiul ei în eventualitatea căderii lui în luptă, și în testamentul pe care-l lasă camarazilor:

E-n stare azi, să apere ogorul
Păstrat de toți strămoșii rînd pe rînd.
„Dar tu fii mîndră, mamă, că feciorul
Ce-l legănai cu ochii lăcrimînd

De voi muri între mitraliere
Privind la inamic cu tine-n gînd,
Cu mîna făcînd semne grupei mele
Eu voi muri, măicuța mea, strigînd:

„Copii viteji de la mitraliere,
Să trageți și să nu cedați un pas
De la hotarul scump al țării mele
E ultimul cuvînt care vi-l las!“

„De rupi o floare“ și „De-o fi să mor“ sînt poezii în care poetul trăiește sentimentul posibilității morții în luptă. Poetul își imaginează moar-

tea sa, îngropat în mijlocul naturii, plîns de codru, și cere iubitei ca în memoria sa, la vestea morții: „Să pui cununi de flori și foi / Pe crucile de la eroi“. (De rupi o floare), iar prietenilor:

„De-o nimeri vreun prieten la-nmormîntarea mea
Din două bețe-o cruce cu-o sfoară-mi va lega
Cu un creion va scrie pe gingașe troiță:
'Aici e mort eroul, sergentul Baciú Ghiță'“.

(De-o fi să mor)

La fel ca în poeziile de mai sus, în „Mîndra sau mitraliera“ poetul își imaginează moartea în două ipostaze: una acasă, cu iubita, și alta, pe front — cu mitraliera. În ambele cazuri moralitatea populară, caracteristică întregului popor, se face simțită prin puritatea sentimentelor: acasă moare la adînci bătrîneți ca un om cinstit, de treabă:

„Vreun străin de-o fi atuncea pe la noi prin sat să vie
Și-o-ntreba pe orișicare dintre cei care mă știe:
'Cine-i mort de-l duceți astăzi la cereasca veșnicie?'
Baciú, un bătrîn de treabă și un om de omenie“

iar pe front moare ca un patriot pentru care apărarea patriei este o datorie sfîntă:

„Iar de mi-o fi scrisă soarta ca să mor lîngă rețele
Cum muri și bietul tata într-o ploaie de șrapnele,
Voi striga murind: „Trăiască România,
Camarazi, muriți cu toții, dar să n-o lăsați robită!“
Camarazi, după luptă, cînd s-o face un apel
Și-o striga: „Sergentul Baciú“, vor răspunde
„Mort și el,
A murit la datorie, ca oricare bun oștean
Demn de haina ce purtase flăcăiandru ardelean“.
Și, descoperindu-se-o clipă camarazii mei vor spune:
„Bun a fost, dar nu mai este, a plecat din astă lume“.

Cea mai reușită poezie a acestui ciclu este „Monumentul“ scrisă la Tomești-Iași la 12 iulie 1940, cu o lună și ceva înainte de Dictatul de la Viena, eveniment care va zgudui inima poetului.

Poezia debutează cu presimțirea apropierei unor evenimente grave pentru patrie, într-o atmosferă apăsătoare de război și nesiguranță când norii negri întunecă „orizontul albastru al țării mele“. Este vorba de un testament al poetului către toți cei care-l cunosc, în care roagă „din inima mea toată“ să nu lase ca gospodăria să-l ajungă la ruină, cerînd ca planurile lui de dezvoltare a gospodăriei să fie realizate. De asemenea, el vrea să trăiască în amintirea celor dragi printr-un monument ridicat în grădina casei. În poezie se află sentimentul morții sale nevinovate. Imaginea monumentului și a păstrării amintirii sale este deosebit de realizată artistic.

„Maestrul care-l va lucra, să scrie
Cu slovă neagră tot calvarul meu
Că am murit luptînd în bătălie
La fel precum muri și tatăl meu.

Și cînd în cimitir, pe la morminte
S-aprind lumini în săptămîna mare
La piatra amintirii noastre sfinte
S-aprindeți cite-un pai de lumînare.

Și cînd, în sărbători naționale
Se duc cununi pentru eroii gliei
Să-mi împlețiți din crini și lăcrămioare
Cununa mîndră-a nevinovăției“.

Amintirea locurilor natale în timpul concentrării sau al frontului constituie un sprijin moral pentru poet. În poezia „Am plecat“, Ghiță Baci rememorează plecarea sa în armată și chipurile ființelor dragi, universul familial. Incepută într-o notă de pesimism, poezia sfîrșește optimist, autorul exprimă încrederea sa în viitorul țării.

Natura locurilor de concentrare intră în universul poetic al lui Ghiță Baci. Teii din Dealul Doamnei — Iași sînt prezentați ca tovarăși de suferințe ai poetului, cu aceeași soartă:

„Și eu și tu avem aici
Aceași crudă soartă
Și amîndoi sîntem pîndiți
De-același glonț de moarte“.

(Frați de cruce)

Poetul se simte înfrăţit cu natura, singura dorinţă fiind aceea de a fi îngropat

„...Şi sub tei cu frunza lată
Cu floarea nescuturată.
Cînd o bate vîntul lin
Să ascult al lui suspin
Şi să-l văd plecîndu-se,
De flori scuturîndu-se,
Să m-acopere, să dorm
Liniştit al nopţii somn“.

(Sub un tei).

Poeziile „Fraţi de cruce“ şi „Sub un tei“ au comun cu literatura populară legătura dintre om şi natură, înfrăţirea lor de veacuri, lucru amintit de cîteva ori pînă în prezent.

Un alt element, din natura locurilor de concentrare întîlnit în poezia sa de război este Prutul, în poeziile „Doina Prutului“ şi „La Prut“. Ultima este o poezie patriotică, se evocă figurile domnitorilor glorioşi ai Moldovei, ca Ştefan cel Mare, care îi mustră pe soldaţi în legătură cu evenimentele anului 1940. Poetul arată însă că adevăraţii vinovaţi de situaţia creată sînt conducătorii şi nu soldaţii:

„Noi nefiind nici vinovaţi
Plecarăm ochii-n jos o clipă,
Trecem 'nainte ruşinaţi
În pripă“.

Poezia de atitudine cetăţenească cuprinde creaţii scrise în timpul războiului şi după Eliberare, primele condamînd politica păturilor conducătoare care au vîndut ţara şi au angrenat-o într-un măcel inutil, ultimele exprimînd acordul poetului cu politica Partidului Comunist şi a statului nostru socialist, încadrîndu-se organic în marile prefaceri ale României socialiste. Aceste poezii sînt mărturii ale conştiinţei sale politice, ale participării la viaţa socială şi politică a ţării, fiind pătrunse de un fierbinte patriotism.

Poetul demască parazitismul exploatatorilor, egoismul şi interesele lor de clasă în versuri pamfletare, asemănătoare „Scrisorii a III-a“ de Eminescu:

„Voi ați stors a țării vlagă și-ați trimis-o pentru voi
În Apus, în bănci streine, noi ne zbatem în noroi
Voi, acei ce-ați avut frîul acestei țări nepieritoare
Va sosi odată ziua să răspundeți la-ntrebare,
Răilor, fără de suflet, mergeți, voi, că eu nu pot
În ținutul ce-l vîndurăți cu poporul lui cu tot“.

Revolta poetului merge pînă la imprecuație, la blestem, întărind caracterul militant al poeziei, adresarea disprețuitoare de „domnilor!“ întîlnită la începutul poeziei constituie finalul pamfletului.

„Eu mă duc acas' la mine, unde mă lăsarăți pradă
Și mă rog din slăvi senine, blestemul pe voi să cadă.

.
Cred că va sosi momentul să răspundeți ce-ați lucrat
Ce-ați făcut din astă țară și din blîndul ei popor
Pe care îl exploatarăți, ce făcurăți, Domnilor?“

Influența lui Goga și a doinei populare se îmbină armonios în „Noua doină a Oltului“ unde poetul cîntă „Lacrimile fraților / Din chinga Carpaților“ pe care Oltul le poartă în apele sale. Poetul își imaginează pe bătrînii ardeleni care „sînt bătuți de soartă“, pe bătrîne care plîng cu foc „cînd își privesc brînele“, pe fetițele „cînd își privesc catrințele / Ce-s cusute-n trei culori / Ale României lor“. Flăcăii își manifestă hotărîrea pentru a schimba situația creată:

„Strîng pumnale învechite
Șterg pistoale ruginite
Și prin munte după oi
Cîntă cîntec de război
Și pe cîmp pe la ogoare
Cîntă cînt de răzbunare“.

Continuînd analiza poeziei patriotice a lui Ghiță Baciú scrisă tot în această perioadă, constatăm în poezia „Acolo“ influența poeziei „Noi“ a aceluiași Goga. Poezia descrie frumusețile Ardealului, oamenii, preocupările lor. Dacă Goga și-a intitulat poezia „Noi“ este pentru că el se afla în Ardeal, pe cînd Ghiță Baciú își intitulează poezia „Acolo“, deoarece la data de 28 ianuarie 1941, se afla în capitala Moldovei. Pentru el „Acolo“

reprezintă locul unde s-a născut, raiul vieții sale, Ardealul care se plînge întregii națiuni române.

„Acolo, este țara mea de aur
Acolo, este raiul vieții mele
Acolo este-ntregul meu tezaur
Un plug, doi boi și-un cîmp cu floricele“.

Așa cum arătam în biografia poetului, Ghiță Baciuc este poetul-cetățean, care cunoaște în mod direct realitățile sociale și economice ale vremii sale, precum și morala societății. Fiind o fire comunicativă îl interesa soarta țăranilor de pretutindeni și îi va descrie în poeziile lui.

Antiteza boieri — țărani, diferența dintre viața îmbelșugată, de huzur, parazită a primilor și viața sărmană a familiilor sărace, rămase fără sprijin din pricina plecării tatălui pe front, este prezentată în poezia „Boier și țăran“. Poetul se asimilează poporului, el ridică glasul în apărarea celor asupriți, se situează pe pozițiile lor; în această situație devine ironic, chiar batjocoritor față de boieri: „Iar copiii lui, sârmanul, fac școală-n străinătate“.

s a u:

„Că nu știm vorbi cu dînșii (boierii — n.n.) cu cuvinte/radicale
Care ei le-mprumutară de la alte haimanale“ (s.n.).

În final, Ghiță Baciuc arată greutatea ce apasă pe poporul muncitor, zicînd:

„Bine de ei (boieri — n.n.) se ține dacă-i pace sau război
Iară greul tot rămîne, tot pe noi și iar pe noi“.

A doua etapă a creației cetățenești cuprinde poeziile scrise în anii 1965—1967 cînd poetul este participant activ la marile transformări social-politice și economice de după 23 August 1944. În acești ani el cunoaște schimbările înlăptuite de poporul român sub conducerea partidului pe care îl prețuiește, îi mulțumește și-i rămîne dator pentru tot ce-a înlăptuit. Pozițiile din anii 1965—1967, „La vot“ și „Votăm“ sînt legate de evenimentele campaniei electorale cînd „este chemat poporul să-și spună din nou vrerea / În mîna lui e astăzi voința și puterea“. El prezintă în poezia „La vot“ tabloul zdrobirii materiale și morale a exploatatorilor, odată cu ei dispărînd „Tot ce-a fost mai slab și putred la noi, în România“. Ghiță Baciuc descrie poporul român setos de libertate, „sătul

de jaf, de ură, de-atîta nedreptate“, care a introdus în țară dreptatea și adevărul, și îndeamnă întregul popor „să-și spună iar cuvîntul pe foile de vot“.

În cea de-a doua poezie legată de alegerile din 1967, poetul descrie atmosfera sărbătorească a votării și credința poporului că votul pe care-l dă este pentru fericirea și bunăstarea sa:

„Coboară de pe dealuri, vin grupuri de pe văi
Poporul vechi alege fruntașii vieții noi
În el e azi puterea și e stăpîn pe sine
Partidul îl conduce din bine la mai bine
De el depinde viața de astăzi și de mîine“.

Exploatarea a rămas un vis urît, iar realizarea idealurilor de veacuri se înfăptuiește în condițiile cînd partidul conduce destinele întregului popor. Exercitarea votului este un prilej de demnitate cetățenească și de mobilizare spre înfăptuirea nobilelor idei ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltată.

Tot din creația ultimilor ani face parte și poezia „Buzăule“ ancorată în realitățile noi. El se adresează apei care pornește din munții Ciucașului, trecînd prin orașul natal și pe care o încadrează în natura patriei. Apa Buzăului este personificată ca frate vîrstnic al buzoienilor, el știe foarte multe „despre viața ce-au trăit aici / În mijlocul acestei frumoase Românie“. El este martorul de demult, al doinei cîntate din caval, al vuietului copacilor doborîți, al trudei țăranilor, a însoțit durerea veche a omului :

„Ne-ai însoțit pe vale și ai cîntat cu noi
Cînd ne trudeam prin beznă pe lîng-un car cu boi
Curgînd spălai pămîntul lăsat prin testament
De Decebal cel falnic și de Traian cel drept.

De-ai povestit într-una din munte pînă-n plai
De Iancul cel din Vidra, de falnicul Mihai
Ne-ai învățat, voinice, iubirea de pămînt
Că noi de-aicea, sîntem precum Carpații sînt“.

Poetul cîntă forța apei care astăzi este pusă în slujba omului și bucuria rîului care constată că oamenii de pe malurile sale duc o viață nouă, îmbelșugată.

„Tu, frate bun cu omul din vremi îndepărtate,
Văzînd pe mal atîta belșug și sănătate,
Buzăule, te bucuri bătînd din coastă-n coastă
Iei și tu parte astăzi la fericirea noastră“.

Problema rolului poetului în societate și a destinului său poetic îl preocupă abia mai tîrziu, cînd ajunge la vîrsta autoanalizei, a drămuirii activității sale. După ce în 1938 scrie poezia „Românul e născut poet“ (por-nită din afirmația lui Alecsandri) în care face un elogiu poeziei și fondului sufletesc poetic al românilor, arătînd că poezia îl însoțește în orice loc și cu orice împrejurare pe român, indiferent de starea sa sufletească, Ghiță Baci u își pune cu adevărat problema creației abia peste mulți ani, începînd cu 1966. Poezia „Românul e născut poet“ este numai o constatare generală în legătură cu înclinarea spre poezie a poporului nostru, cu un puternic iz popular, pe cînd în „Poezii“ : „Am luat din nou condeiul“, „Încurajare“, poetul buzoian își cîntărește propria activitate, poeziile cuprind reflexii cu privire la creația sa poetică.

„Poezii“ prezintă imaginea poetului care își reve-de propriile creații cu ochi critic, explicînd fiecare etapă a creației. Astfel, aflăm că primele poezii scrise pe cînd se plimba „prin codri, pe vale și pe lunci / Sînt poezii stîngace“, descrie cadrul poeziilor compuse „în lunga concentrare“,

„Aici îmi este scrisul mai clar și mai gîndit
E scrisul celui care mai multe-a pătimit
În ele-i scris amarul și-atîta nedreptate
Ce stăpîneau poporul setos de libertate.

În ele-i scris calvarul unei vieți pribegi
Cu frica morții-n spate slujind pe domni și regi
În ele-i testamentul lăsat dacă-oi muri
Și lacrimile mamei ce-au curs pe poezii“.

Poezia se încheie cu imaginea poetului matur care găsește totuși re-surse interioare pentru a cînta viața nouă :

„E desfăcut carnetul din scoarțe și-i tocit
Flăcăul ce-l scrisese acum a-mbătrînit
Din cînd în cînd și-acuma mai cîntă și mai scrie
De viața fericită ce este și-o să fie“.

Altă poezie, scrisă la distanță de o zi de prima, exprimă satisfacția poetului care ajunge, în sfârșit la cultură într-o societate fără discriminări de clasă. Când întinerește țara, zice poetul „întineresc cu ea / Că-n viața noastră nouă de-aici din Întorsura / Merg astăzi mînă-n mînă și munca și cultura“.

Poetul face o apologie a culturii populare, a preocupărilor poporului pentru viața sa materială și spirituală și enunță legea progresului, a aspirației omului către mai bine, surprinzînd o realitate a zilelor noastre și o lege permanentă a societății.

„În fiecare mîine mai mîndră-i decît azi
Comuna de sub munții împăduriți cu brazi
De face unul astăzi o casă cum îi place
Acel ce-o face mîine și mai frumoasă-o face
Căutîndu-și fericirea poporul construiește
Și-n ceasul de odihnă el scrie și citește“.

Finalul poeziei ne prezintă un poet atașat poporului, care-și propune să cînte noile realități :

„Eu, care-am scris odată, acuma cum n-aș scrie
Cînd văd atîta farmec și-atîta voioșie ?“

„Incurajare“ explică într-un fel revenirea poetului la vechea sa pasiune — poezia, după o întrerupere de ani ; poetul se adresează aici celor ce l-au încurajat în destinul său poetic și descrie întîlnirea cu acești oameni :

„Cînd slovele ce-am scris la întîmplare
Vedeam cum se topesc încet și mor
Mi-ați apărut cu-o caldă-ncurajare
Voi, oameni noi, ai vechiului popor !“

Poezia surprinde trezirea focului poetic în sufletul lui Ghiță Baciu, „trecut acum de cincizeci de ani“ :

„Ați dezgropat comoara de aramă
Din sufletul bătrîn și ruginit
Aș vrea ca să-mi turnați din ea un clopot
Să-mi bată-n ceasul cînd voi fi murit“,

iar finalul optimist, în esență, ne aduce în față dorința poetului de a fi din nou tânăr, pentru a avea vigoarea necesară creației :

„O, cât aş da să-ncep acum viața
De-unde-am început întâi a scrie
Mi-aş oglindi în unde limpezi fața
Și le-aş cânta pe toate-n poezie“.

Ultima poezie a ciclului destinului poetic și al ideilor sale despre poezie este „E ușor . . .“, o poezie umoristică, pornită din cunoscuta poezie eminesciană, cu caracter epigramist, ce conține părerea poetului despre un anumit aspect al poeziei moderniste (nu despre toată poezia modernă, căci, așa cum arătam la început, poetul știe să guste și poezia modernă atunci când ea e de calitate).

„E ușor a scrie versuri
Cînd nimic nu ai a spune
Înșirînd cuvinte goale
Ce din coadă au să sune.

Așa zice Eminescu
Dar e mai ușor un pic
Nici din coadă să nu sune
Nici să nu spună nimic“.

Ca orice poet autentic, Ghiță Baciuc e și el preocupat de problemele esențiale ale existenței umane : viața și moartea, rostul omului pe pămînt, relațiile între oameni, legătura omului cu mediul înconjurător. În poezia filozofică a lui Ghiță Baciuc este redată în imagini artistice filozofia întregului nostru popor : încrederea în soartă, în destin, optimismul popular, perenitatea omului cu eternitatea naturii, moralitatea populară, veșnica pendulare a soartei umane între bine și rău etc.

Prima poezie a acestui ciclu, „Viața“, ne prezintă imaginea schimbătoare a vieții, care apare poetului fie „o zi senină / cînd fruntea îți însemnezi / Și-n zarea vieții parcă vezi / Tot umbre de lumină“, fie „o noapte-adîncă“ și nimeni nu-l mîngîie și inima îi este de gheață“ și „neagră ca o stîncă“.

„O, codrule“, „Codrule, de ce vuiiești“ și „Românul și codrul“ au în centrul lor legătura omului cu natura, și sînt variațiuni pe aceeași temă : poetul e trist și își compară tristețea sa cu a codrului în vremea toamnei,

cu deosebirea că pe cînd codrul va întineri primăvara, în inima poetului va rămîne veşnic toamnă. El se adresează codrului, ca şi marele său înaintaş Eminescu în „Ce te legeni ?“.

„De ce eşti trist, de ce te legeni
În calea vîntului turbat ?
Te temi că-n iarnă ai să degeri
De haina-ţi mîndră dezbrăcat ?

Căci doar trecură ierni amare
Destule peste a ta frunte,
Tu ai rămas tot în picioare,
Tot falnic ca un vîrf de munte“.
(O, codrule)

Comparîndu-se, aşa cum arătam mai sus, cu codrul în pragul iernii, poetul se adresează în poezia „O, codrule“ :

„Tu, cel puţin la primăvară
Apari din nou întinerit,
Pe cînd în inima-mi amară
E toamnă fără de sfîrşit“,

şi aproape identic în „Codrule, de ce viueşti ? :

„Lasă, nu te mai jeli,
Că tu iar vei înfrunzi,
Numai la inima mea
Rămîne tot toamnă grea“.

Scrise sub influenţa populară şi eminesciană, aceste poezii, cu un iz pesimist, sînt accidentale în creaţia poetului, izvorîte din necazurile inerente tinereţii. Că lucrurile stau astfel, că aceste poezii sînt nerepresentative pentru creaţia poetului, ne-o mărturiseşte întreaga sa creaţie, optimismul popular, robusteţea morală, patriotismul fierbinte (să ne amintim că nici în faţa gloanţelor poetul nu era trist, ci, singurul sentiment ce i-l trezea primejdia morţii, era să-şi dea viaţa cu folos şi să moară ca un erou).

Că este aşa ne-o dovedeşte şi poezia „Românul şi codrul“, izvorîtă din acelaşi dialog dintre codru şi om, dar de data aceasta poetul nu mai este omul obişnuit, supus necazurilor vieţii, din poeziile „O, codrule“ şi „Codrule, de ce viueşti“, ci este un român vorbind în numele întregului popor.

Întrebînd codrul asupra secretului eternității sale, acesta îi răspunde că veșnicia sa e identică cu a neamului românesc :

„Măi române, frățioare,
Nu e vînt să mă doboare,
Nu mă las culcat de vînt
Smuls cu totul din pămînt
Cîntecul să nu-mi mai cînt,
Doar cu tine, frate, sînt.
Doar știi bine, pe-amîndoi
Ne bat vînturi, ne bat ploii
Ducem carul cu nevoi
Și tot ținem fruntea sus.
Vîntul vine și s-a dus
Mi se-apeacă vîrfu-o clipă
Dar mai falnic se ridică“.

În legătură cu sentimentele care-l cuprind toamna, cînd frunzele zboară în vînt și se despoaie de hainele sale, codrul, arătînd statornicia sa și a poporului nostru, răspunde :

„Alelei, Române, frate,
Cînd îndur acestea toate
Nu mă plîng, ci veșnic cînt
Chiar cînd fără frunze sînt.
Am nădejde-n viitor
Ca și tine, frățior,
Nu ca vîntul care-n zbor
Este veșnic călător.
Vîntul de-aici nu ne-o zmulge
Cît s-ar zbate și s-ar frînge
Noi aici rămînem încă
Strînși de glie și de stîncă“.

Este în poezia de mai sus un sentiment al siguranței față de soarta poporului nostru, o încredere desăvîrșită în națiunea română, alături de constatarea că în fața suferințelor codrul nu se pleacă, nu se plînge, ci cîntă, la fel ca poporul nostru care și-a creat minunatele doine de jale pentru îmbărbătare în fața necazurilor.

„Plăceri“ este poezia idealurilor poetului, exprimînd moralitatea neîndoielnică a omului de la țară. Poetul vrea să trăiască cinstit, respectat de

oameni, „printre buni să fiu numit“ cum se exprimă el, în mijlocul naturii fermecătoare, alături de ființa iubită. El are gusturile unui om așezat de la țară, explicabile dacă ținem seama că această poezie a fost scrisă în concentrare la Piatra Neamț în 1940, într-o zi frumoasă de primăvară, când va fi visat la plăcerile unei vieți de civil și mai ales de țăran, tânăr gospodar, amintindu-și cu nostalgie de satul natal, căci poetul vrea neapărat să guste fericirea vieții în locul unde s-a născut și a trăit :

„Îmi place murmurul de rîu
Cînd trece valul pe sub punte,
Și mîndra mea cu șorțu-n brîu
Cu părul, mîndru spic de grîu,
Căzîndu-i valuri peste frunte.

Îmi place codrul înverzit
Cu păsările cîntătoare
În satu-n care mi-am trăit
Copilăria liniștit
În murmur dulce de izvoare“.

Poezia demonstrează încă o dată caracterul popular al filozofiei poetului, idealurile vieții sale de țăran, precum și dragostea pentru locurile natale.

Deși poezia „Mi-am ascuțit stiloul“, tratează destinul poetic, ea nu a fost analizată în capitolul respectiv, ci o vom aminti aici, în partea referitoare la filozofia poetului, pentru că ea exprimă nădejdea sa într-o viață mai bună decît cea trăită în 1941 în timpul concentrării. În legătură cu destinul poetic, cu misiunea sa de poet, el explică faptul că scrie versuri triste, deoarece și viața e tristă în condițiile pericolului izbucnirii războiului :

„Că-i greu ca să scrii altfel cînd viața ți-e amară
Cînd vrei să-ți îneci chinul și dor în călimară
Cînd codrii după dealuri în lungul lor suspin
Îți cîntă numai viersul destinului hain
Cînd apele din vale în cîntul lor domol
Îți cîntă numai doina din sufletul tău gol
Cînd soarele și luna le vezi întunecate
Și inima, nebuna, abia mai simți cum bate“.

Tributară aceleiași filozofii, populare și printre poeziile cele mai apropiate de inima poetului este „Pui de brad“. Ideea este perpetuarea speciei umane, prezentarea destinului omului de a avea urmași. Omul este simbolizat printr-un brad, ivit dintr-o sămânță, care

„... Fluturînd din aripioare s-a lăsat în voia ei
Lîngă-un colț de stîncă sură și-a dormit o iarnă-ntreagă,
Învelită-n foi și cetini singurică și pribeagă
Iar în zorii primăverii a crăpat sămînța-n două
Și-a scos capul dintre cetini un fir mic de viață nouă“.

Bradul crește an de an, vara umbrește mușuroaiele de furnici, iar „iarna apără de vînturi lumea brazilor mai mici“, dorind să lase urmași :

„A ajuns voinic și falnic peste cîteva decenii
A însămînțat pădurea pîn-la marginea poienii
Și dorea să-și vadă puii cerscuți floare lîngă floare
Ca să nu rămînă-n urmă locul sterp și ars de soare“.

Dar, cum zice foarte frumos poetul,

„... Începutul și sfîrșitul încadrează-n mijloc viața
Cu amurgul se termină ce-a-nceput cu dimineața“,

o vijelie a doborît bradul, iar „lîngă putreda tulpină au rămas cu vîrfu-n soare „trei brăduți“ — care reprezintă simbolul perpetuării neamului omenesc și despre care poetul spune :

„Ei vor străjui pădurea care-o străjuiau străbunii
Și toți trei vor sta în calea vînturilor și furtunii“.

Interesantă este și însemnarea poetului, care însoțește poezia: „Această poezie am făcut-o după un tablou văzut în tren, care reprezenta un brad uscat rupt și trei brăduți tineri lîngă el, care i-am asemănat cu cei trei băieți ai mei“, dovedind conștiința celor scrise și caracterul moral-popular al poeziei, anume că prin copii asigurăm veșnicia omenirii. Poetul nu se lamentează în fața condiției trecătoare a omului, ci socotește că rostul acestuia e să lase urmași, găsind normal ca după aceea să dispară, să se integreze naturii.

Alte două poezii, „Un viers neisprăvit“, și „Cearta“ ridică probleme de viață : prima este un fel de testament, scris în formă umoristică, al poetului, iar a doua face un elogiu muncii. În aceste poezii Baciu Ghiță devine ironic, versurile sale capătă ceva din sarcasmul și ironia lui Arghezi.

Imaginându-și propria moarte în „Un viers neisprăvit“ poetul face cunoscute ultimele sale dorințe în legătură cu înhumarea sa, așa cum și Macedonski își imaginase odată moartea. Ritualul înmormântării e ironizat, ridiculizat : preotul va cânta pe nas, luându-și, în locul lui, rămas bun de la cei dragi, de la iarbă, flori, și de la „codrii și de la apele acele / Ce le-am cântat în viersurile mele“, dascălul îi . . . „Va cânta tropare,

„Și viersuri potrivite la-ngropare
Din cartea veche și de vreme roasă
Privind colacii proaspăți după masă“.

În sicriu îi vor pune un ban :

„Un ban în palmă după obicei
Mi-or pune careva dintre ai mei
Dar eu le spun să-mi pună patru lei
Unde-o sosi să-mi iau un rom cu ei“,

iar atunci când peste fața lui se va turna vin, ne spune grijuliu :

„Să nu-l lăsați să verse nici un strop
Mai bine să îi puneți sticlei dop
S-o puneți lângă mine în sicriu
La cramă nu știu când mai pot să viu“.

Descriind familia sa, asistând la înmormântare, prezintă pe fete și pe soție „cu lacrimile strânse în batistă“, pe feciori „cu o lacrimă uscată-n pleopă“, pe gineri „gravi, cu hainele cernite“, discutând despre moarte ca despre un fapt divers, iar pe nurori uitându-se „prin cimitir la flori / Și vor călca ușor pe tocul cui / De ele încă nu știu ce să spui“.

Amintindu-și că e poet, ar dori ca un profesor să citească din carnetul său de versuri:

„Să-l puneți lângă mine cu-un creion
Doar n-am să pot dormi atîta somn
Și-am să mai scriu acolo de-o putea
Poate atunci începe viața mea“.

Ultima strofă cuprinde filozofia consacării poetice, anume că viața poetului începe după moartea sa, această idee fiind surprinzător de bine intuită și realizată:

„Căci viața celui ce-a gândit și scrie
Lăsîndu-și gîndurile pe hîrtie
Începe după cum am auzit
Abia în ziua cînd s-a isprăvit“.

Poezia este o ironie înțeleaptă asupra morții, amintind de nepăsarea în fața plecării din lume, caracteristică întregii noastre literaturi populare, începînd cu „Miorița“.

„Cearta“ este o fabulă avînd ca pretext cearta mîinii stîngi cu cea dreaptă. Simbolul mîinilor este bine ales știindu-se unitatea lor indestructibilă, simetria lor, faptul că nu se pot concepe una fără alta. Mîinile se ceartă ca niște femei, aruncîndu-și una alteia imputări grave mergînd pînă la imprecății: După ce stînga o acuzase pe dreapta de grosolănie, aceasta din urmă răspunde:

„Tu porți ceas, tu porți inele
Și eu port unelte grele
Cînd trag coasa, tu o ții
Doar de sus de-un căpătii
Cu mistria știi tu bine
Cînd dau eu, te uiți la mine
Și ute-așa precum te ții
Nu știi nici măcar să scrii“.

Ligheanul, ca un bătrîn sfătos, le mustră însă pe amîndouă, arătîndu-le unitatea și faptul că fiecare e necesară celeilalte:

„Știți prea bine de cînd sînteți
Ați lucrat una cu alta
V-ați spălat aici la mine,
Una pe-alta dimineața
Și apoi întotdeauna
Amîndouă ați spălat fața
Ce, atîta ciondăneală.
Că tu scrii, că tragi la coasă
Treabă una fără alta
Voi nu faceți nici la masă“.

Tema nu este nouă, dar Ghiță Baciou reușește să creeze o poezie folositoare; propagînd ideea unității între oameni, învățîndu-ne că totdeauna ei trebuie să se ajute.

Ghiță Baciou este și un culegător harnic de folclor. A cules mai mult de la unchiul său, Alexandru Baciou și de la Alexe Căitan, un bătrîn din localitate.

Se întîlnesc în culegerea lui doine de război, de dragoste sau de înstrăinare a tînărului din cauza plecării pe front sau la război. („Rămas bun, rămîi cu bine / Trîmbișele au sunat / Eu plec cu gîndul la tine / Și la casa mea din sat“. Alte poezii populare sînt inspirate din primul război mondial, cuprinzînd versuri despre patrie și seamănă cu doina plecării în neființă a soldatului, înconjurat de natură, cu gîndul către mamă, cu neegalata „Miorița“, mai ales că la moartea soldatului participă ca și la nunta — moartea — ciobanului din baladă unele elemente populare:

„Măi soldat, cin' te-a scădat?
Ploile care-au plouat.
Măi soldat, cin' te-a jelit?
Luna cînd a răsărit
Luna și cu stelele
Mi-au fost lumînările.
Puștile, tunurile,
Mi-au bătut clopotele“.

Uneori poeziile populare culese de Ghiță Baciou conțin accente satirice, cum este acest cîntec la adresa preotului (am arătat mai înainte, în analiza poeziei „Un vîers neisprăvit“ atitudinea sa ironică față de cler):

„Eu sînt popă în comună
Și duc o viață bună
Cînd lumea lucră și-asudă
Eu stau liniștit la umbră,
Cînd e zi de sărbătoare,
Eu atuncea fac parale.
Lumea crede că sînt sfînt,
Dar de unde? Eu nici gînd.
Îmi plac babele bătrîne
Că vin mai des pe la mine:
— Uite, părinte, hîrtia
Pomenește-mi pe Maria,

Ține-mi, părinte, coroane,
Roagă-te pentru Ileana,
Ba-mi aduce banii toți
Să mă rog pentru cei morți.
Eu iau banii și-i spun bine
Și zic: „Las' că cetesc mîine“.
Și-apoi mîine, chiar așa
Citesc asu-n cafenea“.

O altă parte a culegerii sale o formează strigăturile de horă, de dragoste sau satirice.

Am subliniat activitatea de culegător de folclor a lui Ghiță Baci, pentru a arăta multitudinea preocupărilor sale literare și prețuirea de către poet a folclorului și pentru că unele teme ale culegerii sale de folclor (războiul, dragostea, înstrăinarea), se întîlnesc în poezia sa.

În conținutul și în forma poeziei lui Ghiță Baci sînt unele influențe fie din partea poeziei populare, fie din cea a poeziei culte. Influența poeziei populare este considerabilă și explicabilă dacă ne gîndim că avem de-a face cu un țăran crescut în mijlocul cîntecelor populare, culegător de folclor, a cărui concepție despre viață este aceeași cu a tuturor celor care trăiesc în mijlocul naturii.

Optimismul versurilor sale vine din firea încrezătoare a poporului român, dragostea poetului pentru pămîntul natal și nu e altceva decît patriotismul poporului nostru și dragostea acestuia pentru glia străbună, încrederea în soartă, în destin, iar aspirațiile sale morale analizate de noi în poezia „Plăceri“ sînt rezonanța moralității, a cinstei și a bunului simț popular. De altfel, această filozofie populară, întîlnită în poezia sa este concepția proprie despre viață a lui Ghiță Baci. Multe din motivele populare circulă în poezia sa: veșnicia codrului în raport cu viața trecătoare a omului, înstrăinarea — caracteristică doinei populare de înstrăinare, nepăsarea în fața morții, motivul transformării omului în pasăre pentru a ajunge unde dorește, unele păsări sînt **purtătoare de noroc**, altele aduc nefericirea etc. Dar Ghiță Baci reușește să depășească aceste influențe, adîncind motivul folcloric sau dîndu-i semnificații noi. Astfel, pornind de la condiția eternă a codrului și trecătoare a omului, acordă atributul eternității naturii și neamului românesc, proiectîndu-l în veșnicie, comparînd codrul legat de pămînt, neabătut în calea vînturilor și furtunii, cu poporul nostru eternizat pe acest pămînt („Românul și codrul“). Motivul înstrăinării din doinele de înstrăinare a aprofundat, adîncit, trecut prin

filtrul său sufletesc, căpătînd dimensiuni noi, (poetul vehiculează cu imagini concrete ale satului natal, cu atmosfera familială, cu universul său, depășind generalitatea motivului folcloric). Nepăsarea în fața morții a omului din popor, credința în destin, capătă dimensiuni umoristice în poezia „Un viers neisprăvit“ unde poetul își imaginează atît de hazliu înmormîntarea sa.

Alături de prezența unor motive folclorice în creația sa, poezia populară și-a pus amprenta și în forma poeziilor sale, în metrică și rimă. Unele poezii au versuri scurte de 7—8 silabe, rima e împerechiată, uneori găsim și monorimă, iar cîteva încep cu „frunză verde“, ca în poezia populară:

„Frunză verde bozioară
Îți scriu, dragă fetișoară. . .“

s a u

„Frunzuliță de mohor
Mult îmi este, mamă, dor. . .“

s a u

„Frunză verde trei migdale,
Prutule, ce curgi la vale“,

Uneori, așa cum arătam, în creația sa se întîlnește monorimă, caracteristică versificației populare:

„Am rugat o păsărea
Care spre Apuse trecea
Să ia astă cărticea
Să o ducă-n calea ta. . .“

s a u

„Frunză verde mărăcine
De s-ar găsi oarecine
Pe aceste văi străine
Unde nu cunosc pe nime“.

Adresarea este ca în poezia populară în „Spune, codrule, mata. . .“, alteori se rimează asonanțe (clipă — ridică, spinare — vale, des — vires,

dăinui — numi, ban — kilogram, testament — drept, etc.) caracteristice modului de a rima în folclor.

În poezia lui Ghiță Baci se întâlnesc și ecouri din poezii citite. Astfel, poezia de început, aceea în care tânărul își exprima regretul pentru trecerea copilăriei stă cert sub influența lui Eminescu, de unde se iau titluri sau versuri întregi:

„Trecut-au anii din copilărie
S-au dus și niciodată n-au să vie iară“.

În poezia sa de dragoste se simte masiv influența eminesciană, pe de o parte, și cea a romanțelor la modă pe atunci, pe de altă parte. Umanizarea pastelelor sale, descrierea naturii în diferite anotimpuri este o influență a pastelurilor lui Alecsandri pe care poetul le cunoaște încă din școală.

În poezia socială se simte lectura lui Eminescu și Goga.

„Tot noi bieții, noi țărani, vom ține boierii-n spate
Noi le vom munci pământul, noi le-om construi palate
Ca apoi să ne arunce, să ne dee jos pe scară
N-au să stea cu noi de vorbă, că-și fac neamul de ocară“.

Poezia de război a lui Baci, profund originală prin suferința tânărului înstrăinat, expus morții are unele ecouri din Coșbuc. Scrisoarea tânărului de pe front în care el își arată îngrijorarea față de gospodărie și față de persoanele dragi, deși am văzut că expedierea poeziilor pe cărți poștale din armată era un lucru obișnuit la Ghiță Baci:

„Și tot aștept, cu zi, cu zi
Să treac-odată timpul
Căci sper și eu că voi veni
Pe când se ară cîmpul“.

Comparația vacii săracului cu cerboica Genovevei de Brabant din poezia „Boier și țăran“ relevă și un lector al cărților populare sau al prelucrărilor acestora de scriitori ca Mihail Sadoveanu. Se poate observa în alcătuirea versurilor în afară de influența populară și aceea a poezilor citite. Versurile lungi, de 16 silabe, cezurate la mijloc, seamănă cu sistemul de versificație eminescian.

Vioiciunea și umorul unor poezii ca „Iarna la Întorsura“, „Zilele babei“ ne aduc în minte pe autorul „Baladelor vesele și triste“ — Topîrceanu.

În ultima perioadă a creației sale, cînd poetul descoperă pe Arghezi, ale cărui versuri, după propria mărturisire, îi plac și le recită deseori pe scenă, descoperim în poezia sa amprenta versului arghezian, mai ales a versurilor acestuia, vesele pentru copii:

„Au trecut așa pe rînd
Tot cu viscol și cu vînt
Babe noi și babe vechi
Moși cu cușma pe urechi. . .“

(Zilele babei)

s a u

„Tu porți ceas, tu porți inele
Și eu port unelte grele.
Cînd trag coasa, tu o ții
Doar de sus, de-un căpătii
Cu mistria, știi tu bine,
Cînd dau eu, te uiți la mine.
Și-uite-așa, precum te ții
Nu știi nici măcar să scrii“.

(Cearta)

Este în construcția acestor versuri ceva specific arghezian, fluiditatea și cuvintele neașteptate cu care ne-a obișnuit autorul „Cuvintelor potrivite“.

Dincolo de toate aceste influențe, stilul poeziei lui Ghiță Baci este original. El constă din altoirea influențelor poezilor amintiți, pe fondul popular propriu ființei sale, dînd naștere unui stil poetic personal. Forma pe care o îmbracă poeziile sale este și ea originală, poetul stăpînind bine instrumentele artistice ale poeziei. Comparațiile și metaforele abundă în poeziile sale, unele fiind construite pe o metaforă („Pui de brad“). Se observă o înclinare a poetului pentru epitetul concret, pentru abstractizarea noțiunilor și înclinarea sa spre diminutive, venită desigur din literatura populară.

O figură de stil des folosită de poet este antiteza, punînd față în față fie viața fericită comparată cu ziua și cea nefericită comparată cu noaptea („Viața“), fie viața boierilor și a țăranilor („Boier și țăran“), fie viața din trecut și cea de azi („La vot“). Atunci cînd cere socoteală sau se adre-

sează, indignat, boierilor, pentru situația țăranilor, poetul utilizează interogația retorică. De multe ori găsim personificări în poeziile sale. Buzăul e asemuit unui bătrîn care știe multe și povestește nepoților ce a văzut pe malurile sale de-a lungul vieții („Buzăule“), codrul vorbește cu omul („Românul și codrul“), etc. Rima poeziilor este cel mai adesea împerecheată și încrucișată și foarte rar îmbrățișată.

Analiza sintaxei poeziei sale dovedește simț pentru o frază expresivă, poetul știe să creeze imaginea artistică pe care nu o exprimă plat, ci pentru valoare poetică. Ideea este urmărită, fără pauză, de-a lungul a opt-zece versuri, așa cum se întâmplă în poezia „Cearta“.

„Mîna stîngă și cea dreaptă
Într-o bună dimineată
La spălat s-au luat la ceartă
Că cea dreaptă cum îi ea
Puțin dură și mai grea
O lovise dînd cu apă
După cum putui vedea
Pe cea stîngă la o rană
Ce-i făcuse ieri tot ea“.

Poetul creează imagini deosebit de frumoase: codrul vecuiește, umbre de lumină, un pai de luminare, etc. ceea ce dovedește un simț poetic desăvîrșit. Talentul artistic al lui Ghiță Baciuc s-a dezvoltat continuu, adăugîndu-și an de an noi formule poetice.

Talentul literar al familiei Baciuc, este continuat de fiica poetului, Marilena Baciuc, care a publicat poezii în 1967 în culegerea „Laudă patriei“ și în ziarul județean „Cuvînt nou“. Este o activă participantă la cenaclul literar „Șt. O. Iosif“ din Întorsura Buzăului, alături de tatăl său.

Se desprinde din poezia sa entuziasmul tineresc și dragostea de viață a tinerilor noștri. Și ea, ca și tatăl său odinioară, își aduce aminte cu nostalgie de anii copilăriei:

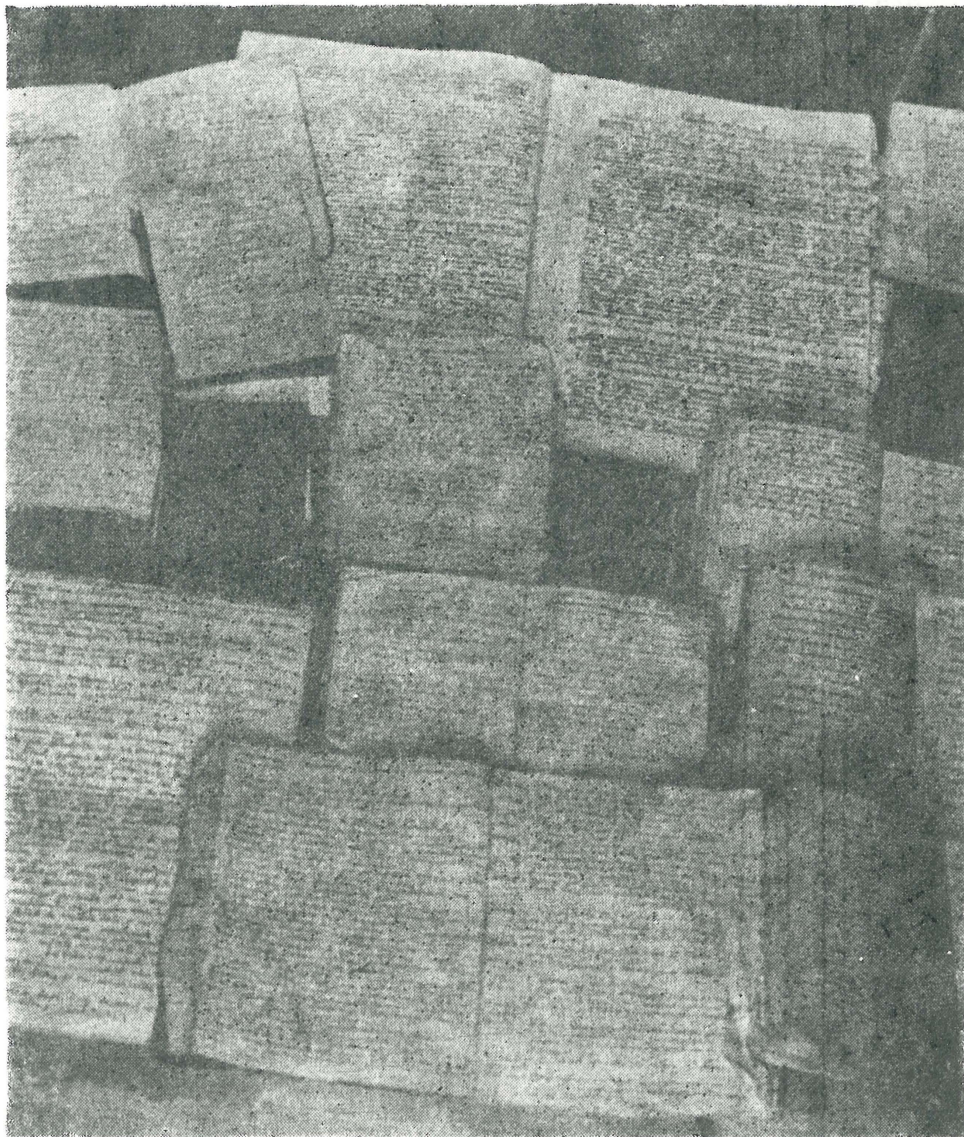
„Ah, spune-mi, dulce bunicuță,
Unde-i căsuța de demult,
Bătrînul măr de la fereastră
Și prispa galbenă de lut?..“

Natura renăscută primăvara o atrage și pe ea, ca și pe Ghiță Baciuc:

... „O rază despletită pe pământ,
O rîndunică săgetînd în vînt
O brazdă fumegînd ușor, tăcută,
Crimpeie-adînci de viață renăscută“;

iar spre toamnă scrie, în stil topîrcenian, în versuri de acest gen:

„În concertul grav al ploii,
În procesiunea tristă,
Ca o gaură-ntîrziată
Zgomotele mai persistă“.

Versurile poetului Ghiță Baciú sînt autentice, trecute prin filtrul sentimentelor poetului, iar sentimentele sale sînt patriotismul, dragostea de natură, de locurile natale, omenia și bunul simț — toate ale omului din popor. Fondul profund popular al poeziei sale îl apropie de folclor mai mult decît în literatura cultă, mai ales că și majoritatea mijloacelor de expresie artistică sînt populare. El este cel mai talentat dintre poeții-țărani din această parte a țării, și am îndrăzni să spunem, printre cei mai talentați poeți-țărani din țară, căci astfel de poeți trebuie să mai existe și în altă parte.

Apariția plachetei cu cele mai reprezentative poezii, prezentarea publicului larg a creației lui Ghiță Baciú, constituie un act de cultură, demonstrează veșnica preocupare de creație a poporului și ilustrează fenomenul general al culturii noastre socialiste: participarea întregii națiuni la dezvoltarea ei.